

Omer Hamzić
 "Gračanički glasnik" - kulturno-historijska
 hronika Gračanice

Omer Hamzić

Povodom 10 broja:

«Gračanički glasnik» - kulturno-historijska hronika Gračanice

U pokušaju da izbjegnemo velike prigodničarske riječi, a da ipak iznesemo neka pozitivna iskustva stečena u «pravljenju» ove publikacije – dat ćemo samo odgovore na ona pitanja koja se obično postavljaju u ovakvim prilikama: o koncepciji koja se ostvaruje ili ne ostvaruje, o saradnicima, finansiranju, pozitivnim ili negativnim ocjenama kritike i javnosti. Prije toga valja reći i sljedeće: nije lahko baviti se ovim poslom u zemlji koja uvodi porez na knjigu (pa ga pod pritiskom javnosti ukida), u zemlji u kojoj se možda više piše nego što se čita, u zemlji u kojoj 60% mladih sanja kako će iz nje otići. Ko će sutra čitat knjige koje danas pravimo...Nije lahko baviti se ovim poslom u gradu u kojem, osim jednog afirmisanog slikara i nekoliko lokalnih pjesnika nema nikakve značajnije «kulturne proizvodnje», ali ni potrošnje. O tome svjedoče poluprazne sale u kojima se «događaju» ozbiljni kulturni sadržaji «uvezeni», odnosno kupljeni u nekom većem kulturnom centru. Teško je definisati takozvanu «kulturnu potrebu» u našim malim gradovima i čaršijama, još teže prepoznati istinskog «konzumenta» ozbiljnih kulturnih sadržaja i izbjeći opasnost od provincijalnog pomodarstva s primjesama politike, šunda i kiča. Zato nije bilo jednostavno «smisliti» koncepciju ovakvog jednog glasila, a pogotovo naći pare za njegovo finansiranje.

Kada smo nas trojica, Mirzet Hamzić, Rusmir Djedović i ja, nekako odmah čim su utihnule puške na ovim prostorima došli na ideju da «pravimo» Časopis za kulturu u Gračanici i u početnom zanosu je obrazlagali nekim svojim prijateljima, ne mali

broj njih je sumnjičavo vrtio glavom ili ravnodušno slijegao ramenima, misleći da neki besposleni ljudi hoće da štampaju još jednu pjesmaricu. Zar nisi mogao smisliti nešto pametnije, pitali su me u čudu neki biznismeni koji su uzimali zalet za start u velike poslove i «radne pobjede». Nisu se hvatali za džep, osim rijetkih izuzetaka koje ću sa zahvalnošću i s poštovanjem pomenući odmah na početku ovog osvrtu. To su Reuf Sokolović, Hajrudin Čudić, Hazim Vikalo, Faruk Širbegović, Ibrahim Šerbečić... Imate našu podršku, rekli su nam i pomogli da napravimo prvi, odlučujući korak. Prvi broj «Gračaničkog glasnika». Tako je nekako počelo...

Šta nas je potaklo da se upustimo u ovaj posao baš u vremenu-nevremenu za knjigu?

Prije svega, spoznaja da ne znamo ništa o sebi i želja da bar malo rastjermamo tamu koja nas pritišće u tom našem neznanju – kako o prošlosti, tako i o sadašnjosti, a sve radi bistrijeg i čistijeg pogleda u budućnost. I danas može da zaboli saznanje koliko nas to malo interesuje. Džabe lekcije sa stravičnim posljedicama.

Nije nam bio cilj da bilježimo historijske magle, da razgonimo političke dimove, niti da stvaramo nove mitove o svom narodu. Cilj nam je bio da što bolje spoznamo svoj uži zavičaj i sebe u njegovom okrilju. Uži zavičaji, to jest lokalno, čini šire zavičaje. Bez spoznaje prvih, nema spoznaje ni drugih. Nismo, dakle, bili opterećeni nepotrebnim historicizmom, veličanjem prošlosti «bez pokrića» ili nekim konkretnim političkim probitkom. Oko ovog posla htjeli smo okupiti sve one koji su vidljivim ili nevidljivim nitima vezani za Gračanicu i njezinu okolinu. Jesmo li se barem približili tome cilju? Početkom 1996. godine, u Programsku koncepciju ovog Časopisa, između ostalog, zapisali smo i sljedeće:

«Bošnjačko-muslimanski narod ima, zasigurno, jednu od najtragičnijih sudbina u Evropi, ta tragičnost, kao što neko reče, ogleda se prije svega u manjku svijesti o njoj samoj. Da smo imali malo više historijskog pamćenja, vjerovatno nam se ne bi desilo da nam drugi, ne samo pišu već i kroje historiju.

Možemo li konačno shvatiti posljedice tog silnog neznanja?

Možemo li očekivati od drugih da nas razumiju, ako ne shvaćamo sami sebe? Treba li podsjećati na poznato sufijsko načelo po kojem Boga znate onoliko koliko znate sebe?

Danas kada se ponovo presabiremo kao narod nakon stravične golgote i genocida, osuđeni da živimo između dva, u najmanju ruku nama nenaklonjena svijeta, koji su i sami međusobno suprotstavljeni, pitanje vlastite samospoznaje postavlja se u svojoj punoj ozbiljnosti i dramatici... Ima mnogo gradova i čaršija u Bosni i Hercegovini o kojima danas znamo malo, ali ni oni sami o sebi ne znaju bogzna puno više. Ni Gračanica sa svojom okolinom u tome nije nikakav izuzetak. Zanimljivost i bogatstvo njene kulturno-historijske baštine i nepodnošljivo siromaštvo saznanja o tome, koje se u svojoj ogoljelosti ispoljava baš u ovom vremenu, rezultiralo je idejom da se u ovom gradu pokrene kulturno-historijski časopis kao medij koji bi to siromaštvo, ako ništa drugo, učinio makar malo podnošljivijim...

Gračanica i njena okolina velika je, zanimljiva i neistražena knjiga u gotovo svim aspektima: historijskim, kulturološkim, etnološkim, geografskim, gospodarskim. Ako se nešto i pisalo ili istraživalo na ovom području, to se činilo fragmentarno, često površno i za dnevno-političku upotrebu. Uz nekih dvadesetak članaka, razasutih po raznim listovima i časopisima, na prste jedne ruke mogu se nabrojati knjige napisane o Gračanici. Stoga će glavni za-

datak ovog časopisa i biti da ispisuje tu ogromnu neispisanu knjigu o Gračanici, koja, naravno, nikada do kraja neće biti ispisana, ali će svojim člancima, napisima, objavljenim dokumentima i studijama predstavljati dragocjen izvor saznanja ne samo onima koji tek dolaze, već i nama "sadašnjim", koji tako malo znamo o sebi i svojoj najbližoj okolini. Časopis će donositi pretežno one sadržaje i teme koje će na najbolji način potvrđivati našu narodnu samobitnost, prije svega kulturnu tradiciju i baštinu nas Bošnjaka na ovim prostorima, borbu za opstanak i slobodarstvo bošnjačkog naroda, njegovu islamsku duhovnost itd.

Naučnim činjenicama i argumentima razjašnjavat će se mnogobrojne pojave iz naše bliže i dalje prošlosti, razbijati dojučerašnje tabu teme, objavljujati zanimljivi dokumenti, otklanjati fetišizacija pojedinih historijskih događaja i ličnosti, mitomanija i historijska laž.

Pored historijskih tema u najširem smislu te riječi, na stranicama Časopisa objavljuvat će se najzanimljiviji književni i likovni sadržaji gračaničkih stvaralaca i umjetnika kao i onih stvaralaca koji su na bilo koji način vezani za Gračanicu, a čiji radovi zadovoljavaju minimalne književno-estetske, odnosno umjetničke kriterije i zahtjeve. Svaki broj časopisa bit će mala antologija najboljih Gračaničkih stvaralaca. Osim toga, bilježiti će se najvažniji kulturni događaji u Gračanici i okolini, prikazi najnovijih knjiga, likovne izložbe itd.

U časopisu će naći mjesta i informacije o najvažnijim aktuelnim zbivanjima iz političkog, privrednog i javnog života Gračanice između dva broja koje će se selektirati po kriteriju, uslovno rečeno "malog historijskog događaja" za Gračanicu. Kao prvo glasilo ove vrste u historiji Gračanice, osim osnovne edukativne funkcije, ovaj Časopis će imati naglašenu dimenziju historijske hronike o Gračanici koja će mnogima pomoći da sami sebi objasne različite histor-

ijske procese i događaje koji su se dešavali "tu pored njihovih kuća" ili u kojima su pak sami učestvovali. Sa takvom koncepcijom i sadržinom vjerovatno će privući pažnju svih Gračanlija koji u njegovom izlaženju prepoznaju ne samo pozitivan napor, već kulturni čin od dalekosežnog značenja za ovu sredinu koja će ga, za, očekivati je, na kraju krajeva, prihvatiti kao nešto svoje.

Časopis će izlaziti na 100-120 stranica B 5 formata dva puta godišnje, odnosno periodično. Bit će tehnički skromnije opremljen s neophodnim brojem crteža, fotografija i drugih ilustracija. U Časopis će se objavljivati tekstovi odnosno sadržaji koji se bave Gračanicom i njenom okolinom u najširem smislu te riječi i koji se uklapaju u programsku koncepciju Časopisa: minimum naučnosti i odgovarajući književno-estetski nivo.» (Iz Programske koncepcije Časopisa «Gračanički glasnik», marta, 1996. godine)

Kako smo odgovorili ovim zahtjevima?

Sa 10 svezaka i oko 1.300 stranica teksta o Gračanici i njezinoj okolini.

Da ne bude neskromno, ali toliko teksta, da ne govorimo o njegovoj sadržini i kvalitetu, o Gračanici nije napisano i odštampano od njenog postanja. Svi oni koji se bave ovakvim poslom raduju se jubilejima, jubilarnim brojevima, godišnjicama. Čini to i Redakcija ovog Časopisa, koji, evo, zaokružuje svojih 10 brojeva i pet godina kontinuiranog izlaženja. Okupili smo i angažovali vrhunske stručnjake iz nauke i umjetnosti, koji su vezani za Gračanicu, odnosno čiji je predmet interesovanja bila Gračanica i njezina okolina. U Časopisu je objavljeno oko 40 naučnih i stručnih radova iz historije, etnologije, geografije, ekonomije, književnosti, umjetnosti... na kojima je angažovano pedesetak profesora, doktora, specijalista ljekara. Objavili smo najbolje tekstove gotovo svih lokalnih književnika i pjesnika, likovne radove ovdašnjih slikara...Zabilježili smo najvažnije

dogadaje i zbivanja u Gračanici, od početka 1996. godine do danas, «upisali» sve knjige i publikacije objavljene u Gračanici i sve one koje imaju neke veze sa Gračanicom. Napravili smo, dakle, kulturno-historijsku hroniku Gračanice koja je i dalje otvorena i koju ćemo, akobogda, i dalje popunjavati i ispisivati. Znamo kako, s kim i s čim... hvala Bogu!.

Časopis je ušao u sve relevantne biblioteke i kulturne institucije u Sarajevu, Mostaru, Tuzli, te gradske biblioteke susjednih gradova, u sve škole na području Gračanice i šireg okruženja. Časopis je postao izvor podataka za naučne i stručne radove iz oblasti društvenih nauka na Filozofskom fakultetu u Tuzli, Orijentalnom institutu u Sarajevu, Institutu za historiju u Sarajevu, gračaničkoj gimnaziji itd. Trudili smo se da svaka promocija novog broja Časopisa bude mali kulturni događaj za Gračanicu.

Sam po sebi Časopis postaje svojevrsna lokalna kulturna institucija i činjenica sa kojom se mora računati. To potvrđuju razni prijedlozi, mišljenja i inicijative saradnika i članova Redakcije iz opštekulturnog i društvenog života Gračanice koje se iz objektivnih razloga nisu mogle naći na stranicama Časopisa, pa su prosljeđene određenim državnim i drugim institucijama i organizacijama «na korišćenje» u postupku rješavanju određenih aktuelnih pitanja i problema ove sredine. Tako su Opštinskom odboru za obilježavanje značajnih događaja i ličnosti upućeni materijali koji su prihvaćeni kao podloga za izradu programa rada tog Odbora: «Obilježavanje značajnih događaja i ličnosti iz prošlosti Gračanice i njezine okoline – neka iskustva i prijedlozi» i «Orijentacioni spisak natuknica za izradu publikacije «Mali gračanički leksikon», Bosanskom kulturnom centru upućen je elaborat «Zavičajna zbirka Gračanica», nadležnom opštinskom organu «Prijedlog idejnog rješenja sata i satnog mehanizma na gračaničkoj sahat-

kuli» i «Organizacija web sitea Opštine Gračanica na internetu», zatim «Prijedlog nove organizacije mjesne zajednice Gračanica», skica za knjigu «Gračanički nekrologij» itd. Urađena je i «Programska osnova za formiranje i djelovanje Fondacije za zaštitu i valorizaciju kulturno-historijskog jezgra srednjovjekovnog grada Sokola kod Gračanice» - dugoročnog projekta kojim bi se zaustavilo dalje propadanje najstarijeg kulturno-historijskog spomenika na području opštine.

Časopis izlazi u skromnom tiražu i nema široku čitalačku publiku. Ovakve publikacije i ne pretenduju na neku «širinu», to im u osnovi i nije cilj. Mi smo i htjeli da Časopis bude malo «elitistički» i da se nađe tamo gdje je potreban i gdje će na najbolji način promovisati našu kulturu, našu kulturnu baštinu, našu prošlost, ali i sadašnjost – u školi, na fakultetu, u biblioteci, na internetu... I to baš na mikroplanu, na takozvanom lokalnom nivou. Cilj nam je bio da Gračanica i njezina okolina postane predmet interesovanja šire naučne i kulturne javnosti, da zainteresuje što više stručnjaka raznih profila, da bude izučavana sa svih aspekata, da rezultati tih istraživanja budu dostupni široj naučnoj i stručnoj javnosti. Cilj nam je, dakle, bio da zainteresujemo stručnjake i naučnike iz različitih oblasti da se bave Gračanicom, da se spuste sa globalnog na lokalno, sa makro na mikroplan. U ovih 10 svezaka Časopisa mi smo u tome dobrim dijelom i uspjeli. Zasluga je to svih saradnika Časopisa, Savjeta i sponzora, a posebno članova Redakcije, u prvom redu prof. dr. Saliha Kulenovića, čiji je «naučni zavičaj» Gračanica i njezina okolina, zatim gračaničkog književnika Atifa Kujundžića, gračaničkog akademskog slikara Nijaza Omerovića, prof. dr. Izeta Mašića, prim. dr. Muamera Mujčinagića, prof. dr. Ibrahima Karabegovića, prof. Rusmira Djedovića...

U sklopu obilježavanja Dana Općine Gračanica održat će se promocija prvog broja

časopisa za kulturnu istoriju Gračanice i okoline

GRAČANIČKI GLASNIK

Zvaničnu promociju časopisa izvršit će:

1. Prof. dr Ahmet Kasumović, šef Odsjeka za bosanski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Tuzli
2. Prof. dr Salih Kulenović, šef Odsjeka za historiju i geografiju Filozofskog fakulteta u Tuzli

Promocija će se održati 22. maja 1996 godine (srijeda) u Dershani Osman- kapetanove medrese u 18,00 sati.

Pozivamo Vas da svojim prisustvom uveličate ovaj svečani skup.

U ime Centra za kulturu Gračanica, pozivamo Vas i na izložbu slika i predstavljanje multimedijalnog projekta akademskog slikara Ivice Tunjića iz Lukavca - Hol Doma kulture 22.05.1996 godine u 19 sati.

*Faksimil pozivnice za promociju prvog broja
"Gračaničkog glasnika"*

Ovom prilikom valja nam se sjetiti i onih naših saradnika i pomagača koji više nisu među nama. S dužnim poštovanjem, u prvom redu ističem rahm. prof. Osmana Delića, koji nas je snažno podržao i ohrabrio da «krenemo u pravljenje Časopisa», koji je u prvom broju «Glasnika» uspio objaviti rezultate svog višegodišnjeg istraživanja kulturnih mjesta na širem prostoru Gračanice i njezine okoline. Ostat će nam u lijepom sjećanju i naš suradnik, rahm. Dževad Sarajlić, osebujna i zanimljiva ličnost gračaničke čaršije, koji se silno radovao svakom novom broju «Glasnika». Deseti broj, nažalost, nije dočekaao, ali se, srećom, «ubilježio» u Časopis svojim kazivanjem o razvoju obučarstva u Gračanici. Među živima, nažalost, nije više ni prof. dr.

Adem Handžić, neizbrisivo ime naše historiografije, koji je takođe ostavio «traga» na stranica našeg Časopisa. Uspjeli smo skrenuti pažnju na izuzetnu intelektualnu i duhovnu zaostavštinu rahm. Muhameda Sejida Mašića, intelektualca «iz našeg sokaka», pjesnika, prevodioca, filozofa, neshvaćenog genija, koji je završio kao činovnik najnižeg ranga u gračaničkom preduzeću «Bosna» i tako doživio sudbinu mnogih pametnih Bošnjaka, čiju smo veličinu i vrijed-

nost otkrili tek nakon njihove smrti. U ispravljanju te nepravde prema rahm. Mašiću ostali smo, nažalost, usamljeni i ne samo u tome, ali to je za neki drugi i drugačiji eglen... I dok smo pripremali ovaj uvodnik, stigla je vijest da smo ostali bez još jednog saradnika i velikog poštovaoca ovog Časopisa. U saobraćajnoj nesreći na putu iz Tuzle za Sarajevo, 27.10.2000. godine, život je izgubio prof. dr. Halim Mulaibrahimović, rođeni Gračanlija, redovni profesor i dugogodišnji dekan Fakulteta političkih nauka u Sarajevu. Ostat će nam u živom sjećanju njegovi nastupi na promocijama ovog Časopisa, njegova javna podrška, smireni i razložni argumenti i poticaji da istrajemo u ovom poslu.

Ko stoji iza ove publikacije?

Mi smo navikli da iza ovakvih projekata stoje neke institucije, političke organizacije ili udruženja, opština, država, u novije vrijeme jake međunarodne organizacije ili međunarodni humanitarci. Razmišljali smo da i mi ovaj projekat «smjestimo» u te okvire - i u startu odustali od toga. Zašto? Pravilno smo procijenili da bi se Časopis sam od sebe urušio odmah poslije prvog ili drugog broja ili bi ga ugušila institucija, njezina administracija, politika, kao i mnoge slične pokušaje.

Kako se finansiramo?

U opštoj oskudici i bijedi, neminovnim posljedicama rata i poratnih naših šlamperaja i lutanja, možda ima prećih stvari koje treba finansirati. U pravu su i oni koji se pribojavaju da sutra neće imati ko čitati ovo štivo. Borba za голу egzistenciju često nam zatvara vidike za takozvane sporedne stvari koje nikako ne bi smjele biti sporedne. Zato će veliki i ozbiljni kulturni projekti u ovoj zemlji morati i dalje biti stvar individualnog napora, intelektualne i materijalne inicijative pojedinca, kako na globalnom, tako i još više na lokalnom planu, u takozvanoj provinciji. U našim društvenopolitičkim prilikama i u ovakvom državno-pravnom ustrojstvu pogotovo. Stoga nije nevažno reći da je «Gračanički glasnik» možda jedini kulturni projekt koji je nastao i koji se realizuje u okviru takozvane privatne inicijative, odnosno u privatnom sektoru. Nisu uvijek presudne institucije zvučnog naziva, dobro opremljeni prostori i objekti, unaprijed obezbijedene neke velike pare... kojih za kulturu nikad nije bilo koliko treba. Mi smo dokazali da se može funkcionisati i u ovakvim nemogućim uslovima. Gračanička privatna inicijativa u svom bogatstvu i šarenilu djelatnosti ima, evo, i Časopis. U početku se na njegov pravni status gledalo sa čuđenjem, podozrenjem, često i s nevjericom. Gdje to može ići - Časopis u privatnom sektoru. Mi smo pokazali da može, sklopili ugovore sa bi-

znismenima, potom i sa Opštinom i krenuli «u posao» sa puno rizika i neizvjesnosti. Jer - današnje naše biznismene teško je «naglažzati» da finansiraju ovakve i slične projekte. Ni Gračanica nije u tome izuzetak. Izuzeci, međutim, postoje. To su oni koji su u ovom Časopisu prepoznali ozbiljan projekat, naš i svoj interes, interes onih koji dolaze, kojim valja otvarati oči. Za opstanak Časopisa, uostalom, oni i jesu najvažniji.

Na neke negatorske stavove, optužbe za elitizam i neshavatanja, pa i potcjenjivačke kvalifikacije, a i toga je bilo, pokušali smo odgovoriti kvalitetom i dosljednim sprovođenjem Programske koncepcije Časopisa. Izdržali smo i neke niske udarce zbog kojih će se pojedinci stidjeti. Udarali su po nama zato što smo, ustrajavajući na koncepciji Časopisa, ustali protiv palanačkog duha, lažnih lokalnih veličina, skribomanije i neukusa. Oduzimali su nam pravo da bilježimo neke aktuelne pojave kritički i promišljeno - izbore naprimjer, denuncirali nas podmuklo po nekim listovima, ogovarali i sumnjičili, prećutkivali i omalovažavali...

Međutim, pozitivne kritike ozbiljnih poznavalaca ovoga posla nas ohrabruju i potvrđuju nam da smo Časopis uspjeli odbraniti od neukusa i politikantstva, od poplave sadržaja koji po svojim oskudnim stručnim, umjetničkim i estetskim kvalitetima nikako nisu mogli doći na njegove stranice. Nismo se dali uvući u polemiku sa onima koji znaju samo da blate, ali nismo im dali ni da pljuju po ovom projektu...

Tako se isprofilisao Časopis koji može služiti kao «urnek» drugim sličnim sredinama. To su rekli i napisali ozbiljni i pametni ljudi koji se dobro razumiju u ovaj posao. To je najbolje priznanje za brojnu ekipu saradnika, sponzora i drugih ljudi koji se okupljaju oko «Gračaničkog glasnika».

Oni su garancija njegove budućnosti.